Institut d'Estudis Occitans d'Arièja

LA LETRA MESADIÈRA

✉ ieo09@orange.fr

✆ 05 81 06 03 88

N°343 - Novembre de 2026

Una lenga se transmet pas sonque en la salvant del passat, mas en donant a cada generacion la possibilitat de la fèr sieuna e de ne bastir l'avenir.

Amics,

Carrièras occitanas a Montsegur a mostrat çò que totes les que trabalhan per l'occitan espèran : joves que s'engatjan, que crean, que prenon la paraula e que vòlon fèr viure la lenga nòstra. Aguèri un plaser vertadièr, e tanben fòrça emocion, de véser aquel vam, aquela energia e aquela volontat de prene sa plaça. Dins un mond que se'n va cap a l'uniformizacion, es una rason vertadièra d'espèr. E se'n cal regaudir !

Mas aquel estrambòrd nos convida tanben a pensar la seguida. Car l'occitanisme a pas començat amb *Carrièras occitanas*. Avèm pas esperat les joves per nos mobilizar, nimès aquela manifestacion per fèr viure l'occitan. Dempuèi annadas, generacions de militants, de benevòls, de salariats, d'ensenhaires, d'escrivans e de locutors an trabalhat, sovent amb mejans limitats e pauc de reconeissença, per ensenhar la lenga, formar locutors, crear aisinas pedagogicas, publicar, organizar e transmetre. A l'IEO d'Arièja, aquel engatjament es nòstra realitat de cada jorn. Se les joves pòdon uèi prene la paraula e s'engatjar, es tanben gràcias a tot aquel trabalh. Le tornar díser es pas reivindicar una prioritat, nimès opausar las generacions. Es reconéisser çò qu'es estat fèit per poder anar mès luènh. Les joves de uèi seràn les vièlhs de deman, e çò que bastissèm amassa ara serà l'eretatge que transmetrem a las generacions venentas. S'ai plan comprés le messatge de *Carrièras occitanas* les joves an enveja de s'engatjar, de partejar sas idèas e de trabalhar amb totes les que fan per l'occitan dempuèi temps. Aquela volontat es una oportunitat. La nos cal saber aculhir, fèr fisança a las iniciativas novèlas e permetre a cadun de trobar sa plaça.

Las associacions istoricas pòrtan una experiéncia, una memòria, de competéncias e de rets ; les joves menan d'autras practicas, d'autras idèas e una energia novèla. Es en fasent amassa que capitarem de bastir una fòrça collectiva duradissa. Montsegur es un simbòl fòrt, un luòc de memòria e de resisténcia. Mas l'occitanisme se pòt pas redusir a de simbòls o a l'istòria catara. La diversitat culturala qu'aparam, a de trobar sa plaça dins la vida vidanta : dins las escòlas, les ostals, las associacions, las carrièras e l'espaci public. Una lenga se manten pas viva sonque en celebrant son passat. Les joves de *Carrièras occitanas* son pas aquí per celebrar una lenga que les i ven del passat. Son aquí per li donar una vida novèla, per la fèr sieuna, per ne fèr una lenga de creacion, de rescontre e d'avenir. E aquò demanda mès que de vam e de bona volontat. Demanda d'objectius clars, de projèctes partejats, de responsabilitats e de mejans. Podèm pas exigir dels militants que s'engatjen sens relambi e, a l'encòp, considerar que son trabalh pòsca durar amb mejans insufisents e una reconeissença pas que simbolica. Les mercejaments, le picar de las mans son causas necessàrias, mas devon èsser acompanhats d'actes.

Carrièras occitanas es una capitada e una promessa. A nosautres, associacions, militants e novèls engatjats, de ne fèr una fòrça comuna. Gaitam le camin percorrut, non pas per nos arrestar aquí, mas per anar mès luènh amassa.

Aqueles joves nos mòstran que l'occitan a tota sa plaça dins le mond d'ara e dins aquel de deman. Son la pròva que nòstra lenga pòt èsser una lenga de creacion, de rescontre e d'engatjament, una lenga que se parla, que s'inventa e que se parteja. Es coma un fòc d'ivèrn, se i a qualqu'un per i botar lenha, la calor demòra. La diversitat culturala es pas un luxe, es una necessitat. Es çò que nos permet de resistir a l'uniformizacion per poder balhar als nòstres dròlles un mond mès ric, mès dubèrt e mès uman. L'occitan es nòstre, le transmetre una promessa qu'avèm de téner. Atal poirem tornar dire, totes amassa, coma ac disiá *Carrièras occitanas*, les mots de l'Andrieu Lagarda : « *ròc sacrat, gitat coma un cap vèrs lo cèl, siás vengut per nosaus fare de libertat* » perque cap de fòc pòt pas cremar la consciéncia, cap de fòc pòt pas cremar la memòria d'un pòble, cap de fòc pòt pas cremar son desir de libertat.

A nosautres de fèr viure aquela libertat dins nòstra lenga, dins nòstras accions e dins nòstres engatjaments. Se servam la memòria del camin complit, s'aprofieitam de l'estrambòrd dels joves e se nos donam les mejans d'anar mès luènh, contunharem de bastir l'avenir de la nòstra lenga polida.

Atal, entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf,
presidenta de l'IEO d'Arièja

Qualques datas
pel mes de Novembre

04/11/2026
Pàmias
(Espaci occitan)
Talhièr de cant amb Pascala Respaud a 18h.
Contact :
06 86 62 01 82
pascale.respaud@gmail.com

05/11/2026
Foish
(Comuna – sala J. Jaurés)
Florilengas « Faire entrer les littératures *régionales* à l'école » a 20h30.
Contact :
06 85 27 55 77
(Universitat Populara del País de Foish)

07/11/2026
Pàmias
(Espaci occitan)
Amassada generala de la Calandreta del País de Pàmias a 9h30.
Contact :
05 61 60 58 08 (acuèlh)

09/11/2026
Pàmias
(Espaci occitan)
Talhièr de convèrsa en occitan amb lo Cercle occitan Prospèr Estieu a 18h15.
Contact :
05 81 06 03 88
ostaloc09@orange.fr

15/11/2026
Nhaus
(sala comunala)
Pèça de teatre en occitan « Es còit le fetge gras » pels Galejaires a 16h30.
Contact :
05 81 06 03 88
ie009@orange.fr

18/11/2026
La Bastida de Seron
Talhièr de cant amb Pascala Respaud a 18h.
Contact :
06 86 62 01 82
pascale.respaud@gmail.com

20, 21 & 22/11/2026
Pàmias
(Sala Fernan)
Festenal occitan. Organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu en collaboracion amb la Lauseta e la Calandreta de Pàmias.
Contact :
05 81 06 03 88
ostaloc09@orange.fr

23/11/2026
Pàmias
(Espaci occitan)
Talhièr de convèrsa en occitan amb lo Cercle occitan Prospèr Estieu a 18h15.
Contact :
05 81 06 03 88
ostaloc09@orange.fr

26/11/2026
Tolosa
(Otèl d'Assezat)
Academia dels Jòcs Florals a 17h. Animat per Paulina Kamakine, poetessa. Reservacion obligatòria a academie@jeuxfloraux.fr

EMISSIONS DE RÀDIO
Cada jorn a **12h32** e **18h52** - *De còr e d'òc* sus *Radio Transparence* 93.7FM
Cada dimars de **19h00** a **20h00** - *Era votz dera montanha* sus *Radio Couserans* 94.7FM

Qué se passa en Novembre ?

Festenal occitan 18ena edicion !!!

Lo Festenal vos espèra. Coma cada an, al mes de novembre, lo Festenal de Pàmias torna. Aqueste còp, serà la dètz-e-uèitena edicion (ja !), totjorn a la sala Fernan, e sus tres jorns al lòc de dos. Lo programa es fòrça ric e deuriá acontentar totas las generacions. Poirem plan manjar amb, lo dissabte, un aligòt dels bons (reservacion obligatòria fins al **16/11/2026** !). Lo Festenal es una escasença unenca de se rescontrar e de far viure la lenga nòstra. Vos i esperam fòrça nombrosas e nombroses. A plan lèu donc !

Podètz tre ara reservar sus HelloAsso :
https://www.helloasso.com/associations/cercle-occitan-prosper-estieu/evenements/festival-occitan-2

Cronicas atal

Leiçons de joinessa

Cap a Montsegur dissabte per l'acte II de *Carrièras Occitanas*.
Un còp arribat, m'endralhèri fins a un estand ont dos joves aprestavan una ràdio.
Comenci de charrar, en francés, en repotegant sul conse de Montsegur qu'a enebit l'accès al Prat dels Cremats quand l'un me respondèt : « Aquel farnós de conse ! Vos'n fasètz pas, anam bolegar. »
Una conversacion d'un desenat de minutas se perseguiguèt, ieu, en trabucant e en escagassant, coma de costuma, la lenga dels felibres, el, dins un occitan perfèit.
As plan fèit de venir, me soi dit, venes de préner una bona leiçon. Te cal tornar a l'escòla, le vièlh ! »

La carrièra s'emplenèc de bruch, de colors, de drapèus, de plancardas, de musicas, de cants, de gojats, de gosses, de joves, de vièlhs, d'un *castell* (piramida umana), de discorses legits sul telefonet (Gutemberg es mòrt e plan mòrt).

Le darrièr discors foguèt conclús atal per un junòme : « Ara, totis al castèl ! ».
La còla tota (centenats de gents) s'engulhèt dins le Prat dels Cremats (plan le bonjorn, sénher conse) e la pujada comencèt jos una pluejòta !
Fasiá brave temps qu'èri pas montat al castèl e auriái degut préner la precaucion de lubrificar la carcassa ; quuna misèria per metre un pè davant l'autre !
Le carcassonés Alan Roch caminava davant ieu ; ne profitèri per li parlar del resultat de l'equipa de França de jòc de 13 contra les Samoans (l'Alan es un afogat del 13). Me respondèt : « L'arbitre a falsat le rescontre. »
Victòria corteta dels Samoans 78 a 4.

Quun ambient dins la cort d'onor del castèl, totjorn jos l'impulsion de la joinessa ; musica, cant, dançaș. D'unis valents brandissián drapèus del naut de la muralha.
La pluèja se refortissent, èra temps de davalar. Mercejarai jamès de tròp un bois que se trobava a la broa del camin ! A mièja davalada, lisèri sus una grasa, le capèl virolegèc d'un costat, las clucas e la saca, de l'autre, e le cabòs de s'arrapar a la rama del bois salvador.

Arribèri al prat les òsses totis en plaça e, fin finala, en Cabossia ont foguèri recebut per la direccion jos l'aire, paraulas inclusas, d'una version inedita de la Traviata. Per decéncia, ne dirai pas mai.
Aviái desbrembat de me vestir de circonstància e èri tornat a l'ostal banhat coma un riton.

Aquel tèxt es passat dins la molineta certificada ISO 8513//IEO/IA e n'es sortit autentificat e non mens omologat 100% non **IA**isat.

Le Cabòs

Cronicas d'Alan Vidal

Istòria de mots

Vuèi l'istòria d'un mot pichon pichon : l'advèrbi de negacion "pas".

La negacion latina es "*non"* coma dins la citacion "*bis repetita non placent*" (las repeticions plason pas).

Aquel *non* latin es plan passat en occitan e se pòt dire "non sabi" equivalent de "sabi pas".

Puèi fusquèc costuma d'afortir la negacion per un complement per exemple "non beu gota" per dire que beu pas solament una gota, "non mangi mica", mangi pas solament una mica, "non a res", a pas res le paure e sustot "non marcha pas" dins le sens que fa pas solament un pas.

Puèi e degus sap pas perqué aquel "pas" remplacèc les autres complements e tanplan que se pòt dire : non mangi pas, non bevi pas. Le pas a pres le dessús !

En pus dins nostre parlar, avèm suprimit le non e disèm tot simplament "manjas pas, bevèm pas" etc. Mentre que le francés es passat al pas el tanben mas a gardat un pecic de "non" jos la forma de "*ne*". *Je ne mange pas* sovent simplificat en francitan per *je mange pas*.

Es pas tot, una "briga o una brica" es un pichon trocet de quicòm que pòt afortir le "pas" tant es que podètz dire "mangi pas brica".

Encara pus susprenent, per respondre per la negativa a una question e benlèu per evitar un "non" tròp categoric d'unis dison "non pas" !

Curiós !

Amusaments

Sovent les que son a trebalhar se demandan cossí e ont, les retirats de la vida activa passan lor temps. De segur *canapejan*[1] en somelhejant o en roncant per badar fadesas televisualas, fan crompas menudas, viatjan un pauc pertot, an un òrt etc, etc...

Res de pus ordinari.

Benlèu per lor semblar demorar joves d'unes coquins s'amusan e puèi contan lors colhonadas centenats de còps a les que las vòlon plan ausir. Vertat que i a de qué divertir las escuras vespradas de l'ivèrn.

Tenètz per exemple l'autre jorn, la gaujosa còla dels retirats d'un vilatjòt que ne calharem le nom, anguèron a la vila per fèr las botigas. Coma avián pas besonh de res, levat de moneda, crompèron pas res, tuèron le temps coma se ditz. Saboregèron un cafè a l'estanquet del canton de la plaça e quand ne sortisquèron vegèron qu'un jove policièr èra a verbalizar una veitura mal estacionada sul trepador.

E sul còp, ofuscats, le van véser e començan de repotegar. "- Fa pas que cinc minutas qu'es aquí aquela veitura e gèina pas tròp... e patati e patatà..."

- S'es vòstra aquela veitura ? se decidisquèc de demandar le policièr.

- E que nani es pas nòstra mas es a un amic, le menaire que nos a portat e qu'es encara als cagadors. Va pas mancar de tornar.

Cèrcan a incitar la benvolença del policièr. Mas per de badas, aqueste imperturbable, continua sas investigacions coma se les aviá pas vists. Vertat que le policièr aplica çò que li diguèron sos professors a l'escòla dels policièrs : quand un contravenent bisca, li cal pas jamès respondre ; "punir sens ausir" aquí es la devisa d'un vertadièr professional.

L'implorèron : "Ajatz pietat de nòstre amic, un paure retirat de l'agricultura que sa pension es tan prima que val pas la mitat del quart de la vòstra mesada."

Mas le policièr demorèc mud. E coma s'aprestava de picar sus sa tauleta connectada amb le mond entièr, una femna al lòc de le tractar d'eissaurit patentat coma auriá fèit tot verbalizat mejan li piquèc la sensibilitat al bon endreit. "Imaginatz un pauc mossur le policièr, ça li diguèc atal, imaginatz qu'aquel paure retirat, siaga vòstre paure pepinon, qu'a mal de trescamar coma un tiron ranc e qu'a besonh d'escampar l'aiga. De qué fariatz mossur ? Digatz-me ?

Le policièr benlèu pertocat d'empatia e totjorn mud, se n'anguèc qualques passes pus luènh castigar una autra veitura. La polemica s'amortèc mas a l'estofat les retirats risián de lors pòts rufats... E risián...

Risián ja qu'èran venguts a la vila en autobús ! Òc, l'autobús a 1€ subvencionat pel Conselh Departamental !

Cronica de Claudina Solhà

Las bèstias de l'òrt

Benlèu començar pels nuisibles, les mès nombrosis, coma me passan pel cap. Las formigas : pas forçadament desagradiuas, mes qu'acaban per envaïr unas plantas, talas las favas. Piusons que s'i installan al printemps, que secretan substanças qu'agradan plan en aquelas fòrtas trebalhairas, e que's noireishen d'aquel mielat. Al cap d'un moment, le vegetal que depereish. Abans que n'arribe aquí, que cal vaporisar-i aiua barrrejada de sabon ner, e tot qu'entra dins l'òrde. Las paulas tabés que les aiman plan.

De cent en quaranta, que i trobam tataranhas, pas maishantas, d'autant que, dedens la sèrra, qu'arrapan moscas que's vien empresonar dedens las sèvas telas : aquí le repèish de servit. Mes non fèn cap desgases, al contrari.

Tant que n'èm a las bestiòtas, ara, a l'òrt, que i tornam a trobar sautarèls, dels petitis marrons, mes tabés dels gròssis verdis, que s'i escapan del prat vesin, e que les ausèls caçan.

Mes d'autas papòlas qu'arriban. Las abelhas.

Urosament, que n'avem plan besonh andà la pollenizacion. Qu'òn las entend a bronzinar, aishús las flors per exemple. Mes soenh barrejadas amb vèspas, que vien fèr le nis dedens pelhòts getadis entèrra. Que's cal malfisar de non's fèr picar. E tabés les forsalons. Aquí dangèr ! Urosament que les entenem e vesem. Mes que n'an cap paur de nosautis. Que's meten soenh dedens las frutas. Malfisatz-vos quand las cuelhetz.

D'autas bèstias qu'ocasionam un flòc de desgases. Les parpalhòls per exemple. Que son plan polidis, qu'é agradiu de les véser volatejar a l'entorn. Solament, que fèn güèus, que dan canilhas. E aquestas que vos pòden chapar un caulet en tres dias !

E les carregòts e les lumacs ! Quina pèsta... Se les deisham agir, que mos rasan tot çò que plantam o semiam en res de temps. Qu'òn é obligat, quand n'i a tròp, de méter granulats andà extremonciar les.

Les dorifòras. Aquelis tabés, quin fasti ! Que les cal aturar cadà dia se volem sauvar las trufas o las auberginas.

Mès nuisiblas encara son las irègas. Que's meten dedens la tèrra, que crusan galerias, que traucan totis les legumes que tròban, patanas, carrròtas, jotas, que las vuedan e, soenh, que les fèn poirir. E andà destrusir-las, passar la molineta pro pregond andà aténher-las.

Le piri, que son las ratas. E sustot una varietat dita "taupièrs" plapadis de blanc jol vente, capablis de fèr pèrde tota una produccion. Una annada que s'ataquèren a las favas, e que las mos mingèren totas ! Aquí, sols les ratèrs que'n vien a bot. A la sason que se'n i arrapa per detsenas. Urosament que non tornan cap cad'an.

Ara, passem als nuisibles mès gròssis, ausèls sustot. Non sap cap deguns se que's pòden chapar coma fruta ! Corbasses e gais, agaças e mèrles que n'arrèstan cap de's vier ravitalhar en ceseras, pruas, peras, pomas, pressècs, noses, e mema castanhas. E les espaurugalhs que non les impressionan cap qu'uns qüantis dias. Les auselons, elis, non mos pòrtan cap plan tòrt, al contrari, que mos desbarrassan d'un flòc de papòlas.

Que i cal ajustar tabés a estonas còps de dentses de las lèbes que vien tastar les caulets e las saladas. O les crabòts s'òn les deishava fèr. Urosament que i é la clotura.

E portant, d'aquelas bèstias, que n'i a que mos rènden plan servici, coma les eiriçons. Mes que i a un moment que non n'avem vist un. La setmana passada, jos fuelhas de cocha, que i trobè un brave grapaud. Bon signe aquò, andà trè vermina de l'"òrt. Que l'anam encoratjar a demorar-s'i l'ivèrn, e aprestar-li una croa d'èrbas e de fuelhas andà que non aja freit.

E pueish que i é le petit copin d'Andrè : un pansa roj de tota beutat qu'arriba tant lèu que'l sap aquí. Que'l se mira a trebalhar, e que vié picorejar la tèrra tant lèu coma é boludada. Que's tié güaireben a portada de man, e que n'a cap paur. L'òme que li parla, que'l pren en fotò, e la bestiòta que sembla plan fièra de l'interès que li pòrta.

[1] S'acuolar de longa sul canapè.